

Fem realitat l'escola del segle XXI

Making the school of the 21st century a reality

Enric Caturla i Fita

Fundació Jesuïtes Educació. A/e: enric.caturla@fje.edu

Resum

Si educar és fer homes i dones per a demà, avui caldrà transformar profundament l'escola. A Jesuïtes Educació, mitjançant el projecte *Horitzó 2020*, actualitzem l'escola i la posem en sintonia amb el món global i canviant del segle XXI. Per a nosaltres, la clau del nou paradigma és centrar-se en l'aprenentatge de l'alumnat i acompanyar-lo en el desenvolupament del seu propi projecte vital.

Paraules clau

Educació integral, innovació, transformació, vocació, projecte vital, competències.

Abstract

If educating means shaping the men and women of tomorrow, it is necessary to achieve a far-reaching transformation of schools today. Through the *Horizon 2020* project, at *Jesuits for Education* we are updating schools and attuning them to the changing global world of the 21st century. For us, the key to the new paradigm lies in focusing ourselves on our students' learning process and in accompanying them in the development of their own life projects.

Keywords

Integral education, innovation, transformation, professional calling, life project, skills.

Introducció

Des que es va constituir l'any 2000, a Jesuïtes Educació (JE)¹ hem avançat com a xarxa atenent les demandes de la societat i la missió de la Companyia de Jesús. Després d'un procés de cohesió i de reflexió, les vuit escoles de JE tenim un somni en comú: dur a terme una transformació profunda de l'educació i avançar de manera decidida cap a una nova escola adequada al segle que estem vivint.

Pensem que aquesta transformació profunda és necessària, ja que l'escola està sobresaturada i el model actual està exhaurit. Eduquem com al segle passat per a un futur que avui en dia només podem intuir. Cal corregir aquest decalatge de manera urgent. A JE, sense el canvi disruptiu ens sembla molt difícil conjugar el binomi excel·lència-equitat i ser fidels a la nostra missió.

El nostre objectiu és fer front al fracàs vital. Perquè no n'hi ha prou d'atendre les mancances formatives de l'alumnat (l'anomenat *fracàs escolar*), sinó que volem preparar els infants i els joves per viure plenament al segle XXI. Promovem, així, persones conscients, competents, compromeses, compassives i creatives. Són les cinc C's que donen una direcció a la nostra tasca.

La Companyia sempre ha insistit en aquesta formació integral, educar les persones per contribuir a fer una societat més justa, solidària, sostenible i inclusiva. Així doncs, a la nostra xarxa formem, sí, però, sobretot, eduquem i acompanyem els alumnes perquè descobreixin i desenvolupin el seu projecte vital, atenguin la crida de la seva vocació i la cultivin tant com siguin capaços en favor dels altres.

La crònica del canvi educatiu

El relat del nostre recorregut, és a dir, com estem fent realitat el somni de l'escola que volem, conté quatre fases que podríem anomenar: «Enfoquem l'objectiu», «Preparem el terreny», «Formulem el somni» i «Passem a l'acció» (Horitzó 2020).² Vegem-ne la seqüència:

Després de la creació de Jesuïtes Educació, i de diversos anys de coneixement mutu entre les escoles que n'integren la xarxa, el 2009 el Patronat va decidir iniciar l'aventura que suposa la transformació profunda de l'educació. L'encàrrec va ser molt clar: passar de les idees, de les paraules, als fets: fer realitat l'escola del segle XXI.

Era evident que no podíem seguir com fins ara, només calia veure la cara dels nostres alumnes i educadors. Alguna cosa està passant al món educatiu i cal posar-hi remei amb decisió i valentia. I amb petits canvis no aconseguirem el nostre objectiu perquè aquests, finalment, topen amb un sostre de vidre.

Segons el nostre punt de vista, el canvi en l'educació serà sistèmic i disruptiu o no serà. Com diuen alguns autors, la nostra època no ens demana canvis a l'escola sinó un canvi d'escola. Cal revisar la cultura i la inèrcia del món educatiu amb profunditat, cal sotmetre

les velles creences a la crítica per avançar amb el millor de la nostra tradició i innovar en aspectes fonamentals de la vida a les aules i de l'escola en el seu conjunt.

Per fer aquest salt ambiciós ens cal constituir una coalició pel canvi. És per això que som una xarxa: sumar esforços, idees, recursos. «Només junts serà possible.» Aquest és un dels nostres lemes. Aquesta fase comença amb la constitució de Jesuïtes Educació fins al curs 2012-2013.

És un període llarg però necessari (tot i que potser no cal que sigui tan extens en el temps) per a qualsevol transformació profunda. I és que canviar la dinàmica d'una organització no es fa d'un dia per l'altre. Pensant en el canvi, cal passar del voluntarisme individual a la professionalitat, la participació i el compromís de tots els protagonistes de l'escola.

Quan una massa crítica de la xarxa creu que el canvi és possible i tenim redefinits elements de context i de lideratge, ha arribat el moment de proposar-nos una fita, de mirar el futur amb il·lusió i definir entre tots quina escola volem.

Així, durant el curs 2012-2013 fem un procés de dimensions considerables: ens interessen les propostes de tothom. D'aquesta manera, recollim més de 45.000 idees dels alumnes i més d'11.500 idees d'educadors, de famílies i de personalitats externes a la xarxa i compromeses amb l'educació.

Tots protagonitzem el canvi. No ho aconseguirem si només vénen experts de fora i ens donen les seves receptes. Definim el que hem anomenat *Horitzó 2020*. Tots hi som cridats i tots ens en sentim partícips.

L'ecosistema de seminaris, per la seva banda, treballa com a catalitzador i laboratori de debat de les diverses propostes. És en aquest espai on elaborem el model educatiu de Jesuïtes Educació i els tres submodels que se'n deriven: el model d'ensenyament i d'aprenentatge, el model de gestió i el model dels espais físics. Aquests són els tres pilars fonamentals per construir l'escola del segle XXI.

Definit l'horitzó, el nostre somni compartit, com el fem realitat? També aquí ens cal preparar el terreny, fer una tasca prèvia per fer viable el canvi amb garanties d'èxit. La peça fonamental són els educadors. A ells destinem la nostra atenció durant el curs 2012-2013.

Així, en el Programa d'Incorporació a l'Experiència Pilot (PIEP), els professors aprofundeixen en la nova manera de treballar a l'aula. Ells són, per dir-ho així, els qui experimenten per primer cop i en primera persona la nova modalitat d'aprendre i de treballar en equip.

Traiem els trenta-tres educadors de les aules durant més de nou setmanes i amb un programa que supera les quatre-centes cinquanta hores generen els materials per al proper curs des de la nova filosofia de fer escola. Connecten, doncs, amb la seva vocació i revitalitzen el seu projecte vital: només així podran acompanyar els alumnes en el seu

camí de descoberta. Perquè el projecte *Horitzó 2020* és una crida a viure amb intensitat i passió. Amb el PIEP, els mestres i els professors es constitueixen com a equip d'alt rendiment que està, ara sí, en condicions d'iniciar l'experiència pilot.

El setembre del 2014 vàrem començar la nova etapa intermèdia (NEI) a tres centres i el model pedagògic a l'etapa d'infantil (MOPI) a quatre centres.

Es tracta de passar a l'acció i d'aplicar el *learning by doing*. Durant el camí dels dos cursos previstos per a les experiències pilot, aprendrem dels encerts i dels aspectes que s'han de millorar per, més endavant, fer extensiva la nova escola a altres centres de la xarxa.

Finalitzarem aquesta fase el juny del 2016. En aquest moment, l'avaluarem amb el suport del Centre de Tecnologies Ituarte (CETEI) i de la col·laboració establerta amb la Facultat d'Educació de la Universitat Ramon Llull – Blanquerna.

Cal afegir que, malgrat la focalització d'aquestes experiències pilot, el MOPI a P3 i la NEI a 5è de primària fins a 2n d'ESO, tota la xarxa hi està implicada. Les vuit escoles funcionem com a suport humà i econòmic en el projecte, i tots ens estem enriquint dels progressos de la innovació educativa.

Els fonaments del canvi educatiu: el model d'ensenyament i d'aprenentatge (MENA)

Innovar en educació és renovar, és a dir, substituir les pràctiques antigues per les noves maneres de procedir. En el món educatiu hem comès, massa sovint, una errada generalitzada: introduir innovacions sense suprimir les maneres anteriors de fer, pensant que podíem anar sumant noves pràctiques a les antigues de manera indefinida.

Ens cal ser valents i dur a terme un canvi sistèmic i disruptiu. En aquest sentit i dins de la feina feta per l'ecosistema de seminaris (el nostre *think tank*), hem dissenyat un nou model d'ensenyament i d'aprenentatge, el MENA. Aquest es nodreix de tres fonts principals:

1. Idees procedents de la psicologia de l'aprenentatge.
2. Idees pedagògiques.
3. Idees procedents de la tradició educativa dels jesuïtes.

Vegem, a continuació, els detalls d'aquests tres punts, per després sintetitzar el més destacat en un resum.

1. Idees procedents de la psicologia de l'aprenentatge

Presentem aquí un conjunt d'idees procedents de la psicologia de l'aprenentatge que poden il·luminar la nostra pràctica pedagògica. Totes aquestes idees estan en sintonia amb la nostra manera de procedir en el terreny pedagògic i ens poden ajudar en els

moments en què cal prendre decisions per programar o planificar, treballar a l'aula i avaluar. N'indiquem algunes de manera molt resumida i simplificada.

- Piaget i l'evolució de les capacitats d'aprenentatge dels alumnes. D'aquest autor ens interessa el concepte de conflicte sociocognitiu i la seva resolució amb el procés de construcció del coneixement: acomodació, assimilació i adaptació. Són bàsiques les seves idees sobre el desenvolupament intel·lectual com un procés continu d'organització i de reorganització d'esquemes i d'estructures mitjançant processos d'equilibri, de desequilibri i de reequilibri. Un estadi és un estat determinat de desenvolupament de l'estructura que es concreta per un nivell determinat de maduració operacional.
- Vigotski i l'aprenentatge individual i cooperatiu. Una de les idees més suggeridores de Vigotski és la de la zona de desenvolupament proper o potencial. Segons Vigotski, quan avaluem les capacitats d'un individu mesurarem aquelles tasques que la persona és capaç de fer sola, sense cap ajut d'altres. Hi ha moltes tasques que l'individu no és capaç de fer per ell mateix, però que amb l'ajut d'un adult o d'un altre company, amb la seva mediació, podria fer-les. La diferència entre les dues zones de competència, autònoma i amb l'ajut de l'adult, és el que Vigotski anomena *zona de desenvolupament potencial o proper*. Observem, de nou, la importància de la cooperació en l'aprenentatge.
- Bruner i l'aprenentatge per descobriment. Per Bruner, és més important com s'aprèn que què s'aprèn. Diu que perquè un aprenentatge sigui significatiu ha de ser per descobriment. Podríem dir que el procés d'aprenentatge en si mateix és un contingut. Com a característiques del descobriment podem citar l'aspecte heurístic, segons el qual el descobriment és el producte de processos més o menys heurístics, és a dir, de situar les coses en noves perspectives. Descobrir consisteix a reestructurar i transformar dades, de manera que un sigui capaç d'anar més enllà del que es coneix fins aquell moment; els mètodes actius, com a condició per al descobriment. S'aprèn fent i, sobretot, pensant en el que fem; la inducció i la deducció: es pot aprendre descobrint tant per inducció com per deducció; i el descobriment dirigit. L'exploració, perquè sigui eficaç, ha de ser dirigida.
- Ausubel i l'aprenentatge significatiu. Segons Ausubel, el factor més important que influeix en l'aprenentatge és allò que l'alumnat ja sap. Cal esbrinar aquest punt de partida i ensenyar en conseqüència. El context, doncs, és crucial per a la comprensió significativa. Ausubel troba dues condicions perquè un aprenentatge sigui significatiu: la significativitat lògica del material, és a dir, que les dades i els conceptes que componen el material d'aprenentatge mostrin una estructura lògica en les seves relacions (material potencialment significatiu); i la significativitat psicològica, és a dir, que en l'estructura cognitiva del subjecte hi hagi la base conceptual necessària per incorporar-hi el material nou i per establir un vincle substantiu i no arbitrari entre el material nou i els esquemes cognitius que l'alumnat ja té.

- Les intel·ligències múltiples de Gardner. Per Gardner, parlar d'intel·ligència és referir-se al potencial biopsicològic que ens permet, dins d'una determinada cultura, processar informació per solucionar problemes o elaborar productes. Un conjunt de capacitats es poden considerar com una intel·ligència quan hi ha correlats neuropsicològics, hi ha una evolució/maduració, un desenvolupament cognitiu i quan hi ha productes culturals generats per aquesta. Considera vuit intel·ligències: verbolingüística, logicomatemàtica, visuoespacial, corporal cinestèsica, interpersonal, intrapersonal, musical i naturalista. I d'aquí es deriva un ventall prou ampli d'experiències diverses d'aprenentatge per treballar aquestes vuit competències.
- La neurociència. Cada dia veiem més descobriments de les neurociències que incideixen en els processos d'aprenentatge. A mesura que es desenvolupen aquestes aportacions, cal anar integrant-les a la manera de treballar a l'aula. El cervell és un òrgan que es modifica amb l'experiència i que evoluciona amb l'edat i com a resultat de la seva activitat. L'estimulació primerenca consisteix a augmentar l'activitat del sistema nerviós mitjançant estímuls de qualsevol índole abans del temps ordinari, durant les primeres edats del desenvolupament infantil. L'estimulació primerenca desenvolupa el sistema nerviós i dona al cervell l'estructura necessària, afavoreix les connexions neuronals i la creació de la seva xarxa, augmenta el nombre de sinapsis i estimula la mielinització dels axons.

2. Idees pedagògiques

a) Els continguts

En aquesta transformació profunda de l'educació que suposa el projecte *Horitzó 2020*, els continguts mereixen una atenció especial.

Assenyalem, en primer lloc, que ens plantegem com a objectiu convertir els centres d'ensenyament, és a dir, les organitzacions concebudes per fer possibles l'acte didàctic i la transmissió de coneixements, en centres d'aprenentatge d'un repertori de continguts ampli que va des dels fets, els conceptes, les teories i els procediments fins als valors, les habilitats i les competències, per formar persones integrals. Abans d'atendre les metodologies, és convenient resoldre els continguts. Ja hem parlat del *com*, de les metodologies, comentades més endavant. Ens centrarem ara en el debat, més poc freqüent en la literatura pedagògica, sobre els continguts, és a dir, sobre què hem d'ensenyar i sobre què han d'aprendre els nostres alumnes en els temps actuals.

Entenem per contingut tot allò que ha de ser objecte d'ensenyament i d'aprenentatge. Si recordem la història educativa del nostre país, veurem com el concepte de contingut ha anat agafant un gruix considerable i la tendència ha estat la d'augmentar-ne el volum any rere any.

Al projecte *Horitzó 2020* volem aplicar un nou model d'ensenyament i d'aprenentatge a les nostres escoles. I per poder-lo implantar és absolutament necessari abordar una

poda de continguts, o el que és el mateix, subratllar alguns continguts per treballar-los més a fons i abandonar o disminuir molt la intensitat en l'ensenyament d'altres per alliberar temps i recursos per poder practicar una educació veritablement integral.

Dit d'una altra manera, si volem introduir innovacions a les escoles és imprescindible fer prèviament una prioritització de continguts. Pensem que és una condició *sine qua non* per innovar. Així doncs, seguint David Perkins (2009), priorititzem aquells continguts amb els quals es pugui fer tot el cicle significatiu: retenir, comprendre i utilitzar el coneixement.

Quan parlem de retenció estem parlant de memorització, és a dir, de tenir disponibles aquests continguts a la memòria a llarg termini per poder relacionar-los amb els nous continguts. La comprensió significa haver fet processos d'anàlisi, de síntesi i d'avaluació dels continguts treballats. L'ús del coneixement fa referència als aspectes més competencials, és a dir, a utilitzar els coneixements per abordar situacions noves i aprenentatges nous, per resoldre problemes, especialment, aquells de la vida quotidiana.

Si amb un contingut, en un determinat nivell, no podem fer aquest cicle, el deixarem per a un curs posterior.

Altres criteris que hem utilitzat en la prioritització de continguts són:

- Pensar en la importància que un contingut pot tenir en el futur.
- Evitar, sempre que no siguin necessaris, els dissenys en espiral que fan aparèixer i reaparèixer continguts determinats. És evident que hi ha àrees com la llengua i la matemàtica que demanen repeticions de continguts treballats anteriorment i fan difícil aplicar aquest criteri.
- Dedicar menys temps a continguts determinats als quals dediquem actualment més temps del que caldria.
- Donar un caràcter més competencial i instrumental a determinades àrees.
- Prioritzar aquells continguts més transferibles i interdisciplinaris.

b) Les competències

Entenem per *competència* la capacitat, en una situació determinada, de mobilitzar coneixements, habilitats i actituds per prendre decisions que permetin resoldre problemes o situacions de la vida real de manera eficaç.

Les vuit competències bàsiques que ens proposava la Llei orgànica d'educació (LOE) per a l'ensenyament obligatori són comunicativa, matemàtica, competència en el coneixement i interacció amb el món físic, cultural i artística, aprendre a aprendre, autonomia i iniciativa personal, competència en el tractament de la informació i

competència digital, i competència social i ciutadana. La LOMCE ens presenta les competències clau, que són sensiblement equivalents a les competències bàsiques.

Val a dir que hi ha una correspondència entre les vuit competències bàsiques i les vuit intel·ligències de Gardner. Aquesta correspondència, encara que no és biunívoca, ens garanteix que treballant les competències exercitarem totes les intel·ligències, i a l'inrevés. En el marc del projecte *Horitzó 2020*, hem decidit subratllar l'àmbit de les competències i concentrar-nos en el que hem anomenat els *set focus competencials*, que ens semblen clau i especialment importants i que volem incorporar de manera generalitzada en el nostre treball educatiu. Aquests set focus són:

- comprensió lectora;
- expressió oral i escrita;
- resolució de problemes;
- habilitats digitals;
- interioritat;
- aprendre a aprendre, i
- valors socials.

c) Metodologia i avaluació

Revisem aquí les qüestions relacionades amb el camí per assolir els continguts i les competències i desenvolupar el projecte vital dels alumnes. Partim del fet que la metodologia ha de ser variada i que en el nostre espectre metodològic hi ha d'haver diferents components. Preferim aquelles metodologies que:

- Fan protagonista l'alumnat.
- Permeten atendre millor la diversitat.
- Comuniquen hàbits, actituds i valors determinats.
- Ajuden a entrenar el pensament i l'aprenentatge.
- Ens permeten treballar millor les expressions oral i escrita.
- Ens faciliten treballar les competències.
- Tenen en compte les intel·ligències múltiples.

- Ens permeten treballar destreses de pensament.

Sens dubte, el treball per projectes és una d'aquestes metodologies. És el marc on poden conèixer el treball individual i el cooperatiu, l'aprenentatge per recepció i per descobriment. Citem deu característiques del que entenem per projecte:

- Un projecte fa un tractament interdisciplinari dels continguts.
- Està basat en problemes reals.
- Promou el treball de competències i d'habilitats relacionades amb totes les intel·ligències.
- Es basa en l'aprenentatge per descobriment.
- Inclou elements del mètode científic: observació, experimentació, formulació i validació d'hipòtesis, etc.
- Implica construir i presentar un producte final.
- Les activitats digitals permeten crear activitats d'aprenentatge noves.
- L'avaluació ha d'impregnar tot el procés d'aprenentatge en un projecte.
- Avaluarem processos, productes, competències i continguts.
- El portafolis pot contenir diversos tipus d'instruments d'avaluació.

Pel que fa a l'avaluació, volem una avaluació integrada en el procés d'ensenyament i d'aprenentatge. És a dir, volem passar d'una avaluació de l'aprenentatge a una avaluació per a l'aprenentatge. Ens interessa avaluar tant els resultats com els processos d'aprenentatge i potenciem tant l'autoavaluació com la coavaluació.

3. *Idees procedents de la tradició educativa dels jesuïtes*

Hi ha moltes publicacions sobre pedagogia ignasiana. Ara no és el moment de resumir-les. Només recordarem alguns aspectes procedents d'aquella, que volem fer presents i potenciar en el nou model que hem dissenyat. De manera sintètica són les que segueixen a continuació:

- L'alumnat ha de ser el centre del nostre model.
- La *cura personalis* ha de guiar la nostra relació educativa.
- Cal tenir cura de la interioritat en el *què* i en el *com* ho fem.

- Hem de destacar els punts forts de cada alumne, per potenciar-los i millorar-los constantment (*magis*).
- El rigor i l'aprofundiment han de ser presents en allò que fem.
- El discerniment dels educadors sobre els continguts fonamentals és molt important per concentrar-nos-hi i focalitzar-hi la nostra feina. *Non multa, sed multum*.
- Utilitzar la prel·liçó i la repetició com a tècniques didàctiques que garanteixen un aprenentatge més significatiu i funcional.
- La formació en valors i l'obertura a la realitat de fora de l'escola han de quedar integrades en la part acadèmica.
- L'entrenament del pensament i de l'aprenentatge dels alumnes i la capacitat per abordar noves situacions i resoldre problemes.
- La cura especial de les expressions oral i escrita.

La prel·liçó i la repetició a les quals ens hem referit són dos elements didàctics importants, ja presents a la *Ratio Studiorum* del 1599. En llenguatge actual podem dir que la prel·liçó és una tasca prèvia al desenvolupament d'un tema o d'unitat didàctica que té com a objectiu:

Clarificar els objectius del tema objecte d'estudi.

- Motivar adequadament els alumnes.
- Assentar les bases per als nous aprenentatges, és a dir, posar en primer pla els conceptes inclosors necessaris per donar significat a les noves informacions.
- Indicar quines són les estratègies d'aprenentatge més adequades per abordar l'estudi del tema.

La repetició no és exclusivament un repàs, però també ho és. Repassar, és a dir, tornar a recórrer el camí a una velocitat diferent, apreciament aspectes que en una primera passada no hem pogut copsar, pot tenir uns resultats magnífics per a l'aprenentatge. Quantes coses que han quedat fosques en una primera visió del tema podem aclarir si hi tornem a passar! Aquesta tècnica pot ser útil per:

- Fixar el coneixement adquirit i memoritzar-lo.
- Organitzar-lo o reorganitzar-lo atenent a diversos criteris lògics o epistemològics.
- Desenvolupar hàbits de la intel·ligència i de la voluntat.

- Destacar idees importants que poden ser útils per a futurs aprenentatges.
- Mostrar noves relacions entre les idees estudiades.
- Sintetitzar les idees presentades atenent a criteris diferents dels que s'han utilitzat en el treball anterior sobre el tema.
- Reflexionar sobre els processos que s'han seguit per fer els aprenentatges i, en definitiva, treballar la metacognició i el metaaprenentatge.
- Treballar l'expressió oral i escrita dels alumnes.

Després d'analitzar les diverses fonts de les quals es nodreix el nostre model d'ensenyament i d'aprenentatge, creiem interessant sintetitzar aquí l'essencial del MENA. Així, a la nova escola del segle XXI volem:

- Donar resposta a les necessitats del context actual tot potenciant l'estil ignasià.
- Centrar-nos en l'aprenentatge de l'alumnat. Donar-li un paper actiu i protagonista.
- Barrejar l'aprenentatge per recepció i l'aprenentatge per descobriment.
- Potenciar el treball individual i el cooperatiu amb grups homogenis i heterogenis.
- Introduir modificacions en els espais i els temps.
- Donar protagonisme a l'equip de professors que es fa càrrec dels alumnes.

A més a més, hi afegim que qualsevol innovació pedagògica es genera en un món governat per tres dimensions o coordenades que l'han de fer possible:

- Dimensió organitzativa. Els directius d'una etapa han de centrar la seva feina en el lideratge pedagògic dels professors.
- Coordenades espacials. És important disposar d'espais amplis i polivalents, ben il·luminats, on el soroll es minimitzi.
- Coordenades temporals. L'equip de professors del curs és qui decideix cada setmana la distribució de temps adequada per dur a terme les activitats programades.

La clau del canvi educatiu: el Programa d'Incorporació a l'Experiència Pilot (PIEP)

Ja hem assenyalat que un dels punts crucials del projecte *Horitzó 2020* són els educadors. Fem-ne aquí una ampliació.

Recordem que, per posar en marxa l'experiència pilot, es va fer una convocatòria als professors de la xarxa. Se n'hi van presentar cent trenta-quatre. D'aquests, se'n va fer una selecció de trenta-quatre que varen participar en el primer any de l'experiència pilot (cursos de 5è de primària i de 1r d'ESO de les tres escoles on es duu a terme aquesta experiència pilot). L'any següent es van seleccionar trenta-tres professors més per fer-se càrrec del segon any de l'experiència (cursos de 6è de primària i de 2n d'ESO).

Abans de començar l'experiència pilot hem elaborat un Programa d'Incorporació a l'Experiència Pilot (PIEP) per als educadors. Els objectius específics del PIEP són:

- Aprofundir la reflexió i el treball sobre els elements clau del projecte *Horitzó 2020* i els seus objectius.
- Protagonitzar el canvi personal i col·lectiu dels mestres i els professors participants, basats en la seva vocació i el seu projecte vital.
- Assumir, debatre i fer-se seus els elements fonamentals del model educatiu de Jesuïtes Educació.
- Cohesionar els seleccionats com un equip vertader d'alt rendiment.
- Elaborar els recursos pedagògics i didàctics (projectes) necessaris per dur a terme l'experiència pilot.

El PIEP incorpora diversos factors o temàtiques per enfortir el projecte vital i professional dels educadors:

a) Metodologia de l'experiència pilot. La posada en pràctica de l'experiència pilot fa necessari construir els instruments que permetin observar i avaluar el grau d'aplicació i d'ús del model MENA en les activitats d'aprenentatge. Hom pretén acordar i concretar aquests instruments des de la perspectiva de la recerca educativa aplicada més adequada a la proposta de canvi metodològic que ens plantegem.

b) Conceptes i teories bàsiques que cal transmetre. Aproximació i aprofundiment als continguts conceptuals fonamentals de la pedagogia, en els quals es fonamenten les arrels del nou model d'ensenyament i d'aprenentatge (MENA) que els mestres i els professors han d'aplicar a la seva feina. A través de conferències, de lectures i d'altres dinàmiques, els participants han de tenir un mapa global de la pedagogia que volem impulsar, i han d'integrar-ne els fonaments en la seva praxi.

c) Producció dels materials didàctics: programació i avaluació. Plantejament conceptual i pràctic del treball de creació de les unitats didàctiques i dels projectes, que els mestres

i els professors han de desenvolupar al llarg del PIEP com a material i recurs dels cursos de la NEI. L'objectiu era acabar el PIEP amb una gran part del material que utilitzaran el proper curs ja dissenyat.

d) Dinàmica de l'equip. Treball de coneixement entre els participants i de desenvolupament del grup de mestres i professors per esdevenir un equip cohesionat i alineat amb el procés de transformació personal i de canvi cultural professional que suposa l'experiència pilot.

e) Plantejament de la NEI: participació de les famílies en el PEA i la Nova Acció Tutorial (NAT). Aproximació al plantejament global de la NEI, de la seva proposta educativa, d'estructuració, de funcionament i d'avaluació. Visió global de la nova etapa i del seu encaix en el projecte educatiu de l'escola.

f) Marc del projecte *Horitzó 2020* i del model educatiu de Jesuïtes Educació (MEJE). Aprofundiment en les raons profundes del canvi que planteja *Horitzó 2020*. Dinàmica d'anàlisi i diagnòstic compartit de l'educació, els eixos estratègics del canvi i els reptes fonamentals de l'educació al segle XXI en relació amb la missió de la Companyia de Jesús. En especial, la reflexió sobre el tipus de persona que volem educar i la nova línia evangelitzadora.

g) Metaaprenentatge: dinàmiques de reflexió i treball de l'equip. És una metodologia transversal aplicable al llarg de les sessions i, especialment, al principi i al final de les setmanes i de les jornades. Es tracta de prendre consciència de com aprenem i del perquè a través dels aprenentatges de circuits i de la comprensió de les regles i les solucions, que ens poden portar a modificar els nostres pensaments i les conductes.

h) Reflexions entorn dels mites i de les creences del personal docent. Dinàmica de qüestionament de les creences prèvies que tots els mestres i els professors tenim integrades en la nostra tasca i que condicionen la nostra actuació. Són els prevalors o la motxilla de mites que la nostra professió ha cultivat durant molt de temps i que configuren els nostres plantejaments i les decisions educatives i pedagògiques.

i) Models que donen suport al model educatiu de Jesuïtes Educació. Coneixement del plantejament de l'àmbit de la gestió i del nou plantejament d'espais i de temps, com a eines estratègiques que han d'afavorir el canvi de model educatiu.

j) Creixement personal / Facilitar un espai de reflexió i aprofundiment interior i espiritual per disposar-se a la tasca de transformació personal i professional que planteja *Horitzó 2020*. Treball i reflexió entorn de la conducció de la pròpia vida i la seva connexió interior i vital. Afavoreix la vinculació entre els reptes tècnics que plantegen el canvi i la missió educativa d'un educador de Jesuïtes Educació.

k) El paper que tenen les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i Internet serà clau i tindrà una integració durant tot el programa. Coneixement del punt de partida de les competències TIC dels participants per situar-se en relació amb la proposta de canvi metodològic i de nou funcionament en equip en la NEI.

l) El joc i els aspectes lúdics de l'aprenentatge són un element transversal important. Aprendre ha de ser una aventura, un repte. La curiositat, les ganes d'endinsar-se en terrenys i àmbits de la vida nous, ha de ser el motor de tota l'activitat escolar. Així, cal aconseguir que el joc sigui present en totes les activitats i els projectes que els alumnes facin per tal que els seus aprenentatges siguin significatius. Caldrà, doncs, reflexionar i treballar en el marc del programa perquè el joc esdevingui una eina fonamental dins l'educació i l'aprenentatge.

Conclusions

En els darrers anys, a Jesuïtes Educació hem treballat en cos i ànima per aconseguir l'encàrrec que ens va fer el nostre Patronat: passar de les paraules als fets, de les idees abstractes a les concrecions tangibles.

I podem dir que ho estem aconseguint: amb l'esforç de tota la comunitat educativa, d'educadors, d'alumnes i de famílies, estem fent realitat l'escola del segle XXI. Sabem que no hi ha un únic model d'escola, que cadascú haurà de trobar el seu camí partint de les seves conviccions. Però el que sí que tenim clar és que avui no ens podem permetre el luxe de quedar-nos aturats.

La societat i, molt especialment, els alumnes ens demanen un canvi profund. Actualment, a les experiències pilot ningú no fa veure que es troba malament per no venir a l'escola. Avui hi ha nens i nenes que fins i tot volen venir si tenen unes quantes dècimes de febre! I aquesta anècdota és ben real.

Com dèiem anteriorment, l'avaluació de les experiències pilot, la farem el juny del 2016. Ara, però, podem dir que els primers resultats són esperançadors. Remem a favor dels alumnes, els fem costat en el seu desenvolupament, i l'escola torna a ser un espai d'aprenentatge vital i d'il·lusió. Som-hi! Perquè només junts serà possible.

Notes

- 1- Jesuïtes Educació és la fundació titular dels vuit col·legis de Catalunya de la Companyia de Jesús. D'aquests, sis són a la ciutat de Barcelona, un a l'Hospitalet i l'altre a Raimat, Lleida. Aquestes vuit escoles tenen uns 1.250 educadors i més de 13.000 alumnes.
- 2- Citem els títols dels quatre primers quaderns de la col·lecció «Transformant l'educació» del projecte *Horitzó 2020*. Disponible al web: <http://h2020.fje.edu/quaderns.html>. El març del 2016 està prevista la publicació de quatre volums més sobre els models pedagògic, de gestió i de l'espai físic, i sobre l'experiència d'*Horitzó 2020* durant el curs 2014-2015.

Bibliografia

Horitzó 2020. *Transformant l'educació*. Consultat 22 març 2015, des de <http://h2020.fje.edu/quaderns.html>

Perkins, D. (2009). *La escuela inteligente*. Barcelona: Gedisa.

Per citar aquest article:

Cartula Fita, E. (2016). Fem realitat l'escola del segle XXI. *Revista Catalana de Pedagogia*, 9, 91-105.

Publicat a <http://www.publicacions.iec.cat>